

## האחות הלא קיימת שצצה פתאום: המלצה על הרומן הגרפי המפתיע "חמש רגליים" הרומן הגרפי של מרב שין בן-אלון הוא תעלומה בחמש מערכות, בלי פתרון

כריכת הספר "חמש רגליים" של מרב שין בן-אלון

זהרה רון

10.10.2020

באחרית הדבר של הספר כותבת שהם סמיט, העורכת: "בשיחה בינינו סיפרה לי מרב שין בן-אלון שכתבה 'משהו'. לא בדיוק נובלה גרפית, לא בדיוק ספר אמן, 'משהו'". וזו הגדרה לא רעה לספר הקצת מוזר הזה. מוזר - אבל מעניין. קצת קשה להסביר במה מדובר, ועוד פחות קל בלי לעשות ספוילרים, אבל יש ספרים ששווה להתא-מץ קצת בשבילם, וזה אחד המקרים שהקוראים מתבקשים לצאת מאזור הנוחות שלהם ולצאת יחד עם הכותבת-מאיירת לסוג של הרפתקה.

אף שהסיטואציה נראית מעוגנת היטב בקרקע המציאות, מהר מאוד מתברר שהקרקע הזו הרבה פחות יציבה ממה שנדמה. שתי אחיות מגיעות לבית חולים לסעוד את אביהן המאושפז. הן רוצות לשוחח עם מנהל המחלקה, לשאול, לברר. מנהל המחלקה לא נמצא, אבל האחות הראשית מנדבת מידע: אחותכן כבר הייתה כאן אתמול. גם היא רצתה לברר. לכאורה - סיטואציה יומיומית. אלא שהשתיים עומדות על דעתן: אין להן אחות נוספת.

זוהי פתיחתה של עלילה שמתפרסת על פני חמישה פרקים, שכל אחד מהם מהווה זירת התרחשות: בית חולים, בית עלמין, בית הבראה, מרתף וארגז. האם חמשת הפרקים עומדים כנגד חמש הרגליים שבשמו המוזר של הספר, המתאר דבר שאינו קיים בטבע, או שהרגל הנוספת היא האחות העלומה? יש לאורך הספר כל מיני קומביניציות של ארבע ואחד, שלוש ושתיים שיוצרות חמישיות, אבל תשובות ברורות לא מקבלים פה. כשאחות המחלקה שואלת "כמה אתן?" אנחנו הופכים עמוד ו... מקבלים דף לבן. הופכים - ועוד דף לבן.

הרבה דפים לבנים וחללים ריקים יש בספר. אולי כמו בתודעה של האמנית המספרת. הרבה רישומים מינימליסטיים בעט דקיק שסביבם הרבה נייר לבן. הרבה שתיקות. מעט מילים. לפעמים שתיים-שלוש מילים בעמוד. ובין לבין הסיפור מתקדם, והקוראים מתחילים למלא בכוחות עצמם את החללים הריקים בפרטים החסרים, המוסתרים, המבצבצים. אולי כמו המספרת, שעושה אחד ועוד אחד ועוד שתיים ועוד אחד. המינימליזם מתבטא גם בצבעים. רק לבן, אדום ושחור. וביניהם משחק האמנית-המחברת במינונים משתנים.

שני הפרקים האחרונים עוסקים בארגזים. הפרק הרביעי עובר לכאורה לעניין אחר, הקשור לעברו של האב, שנפ-טר בפרק השני, והשאיר אחריו הרבה חללים ריקים ושאלות לא פתורות. כשהגיבורה מסדרת את החפצים שהשאיר אחריו, היא מגלה ארגז ובו מכתבים שכתב. לבנותיו? לא. לוועדת העיטורים של צה"ל דווקא.

האב, שבתפקידו הצבאי מונה לחקור את שבויי צה"ל שחזרו מהשבי ולבדוק עד כמה סיפרו לחוקריהם, מבקש לציין לשבח את אלה שדבקו בסיפורי הכיסוי הבדויים שלהם, מופרכים ככל שיהיו. סמליות? הזדהות? הכותבת משאירה לקורא לעשות את הקישורים ולהגיע למסקנות. כמו השבויים, גם היא מנסה שלא להסגיר מידע עד כמה שאפשר.

בפרק האחרון יש עוד ארגז. הפעם ארגז של האמנית-הכותבת עצמה, ובה יומן אישי שלה מ-2011, קיץ המחאה והקיץ בו התדרדר האב מבחינה בריאותית ואושפז. זהו מעין פריקוול שדרכו אנחנו מבינים מקצת מהאירועים וסדר הזמנים. אבל רק קצת. כאן יש יותר פרטים, יותר איורים, יותר אלמנטים גרפיים על העמוד. במקום עמודים לבנים ריקים, עמודים אדומים ריקים. האם ריבוי הפרטים והצבעים תורם להבנה? לא ממש.

בעיניי, הפרק האחרון הכי פחות קוהרנטי והכי פחות "נדבק" לכל השאר, ובמידה מסוימת גם מתסכל ומעצבן. בשביל זה הגענו עד הלום? ומה סדר הזמנים? מתי התקיימה הפגישה עם ר'? ואיך קשורה המחאה החברתית לכל העניין, אם בכלל? כשהכול כל-כך מינימליסטי, יש משקל רב לכל מרכיב, אבל כאן זה נשאר לא מפוענח.

מי שרצה התרה של התעלומה ופרשנות של האלמנטים הגרפיים, ייוותר וחצי תאוותו בידו. אולי רק שלוש חמי-שיות ממנה. הדרך שבה סדורים החומרים - הגרפיים והמילוליים - לא תיתן לנו את העונג הפשוט הזה שבהתרה. לכל היותר תשלח אותנו לדפדוף חוזר, לתהייה, לניסיון להבין מה היה לנו כאן בעצם. הבנה? כנראה שלא. אבל תחושה, חוויה ואווירה - כן. ספר מוזר, כבר אמרנו. אבל מעניין.